

Blomster

UTGITT AV BLOMSTERVENNERS KLUBB

vennen

NR. 2-2011
ÅRGANG 34

Blåveislia – mitt deiligste våreventyr

TEKST OG FOTO: EBBA HOLMBOE

Vi er så heldige å ha gode venner som eier Blåveislia, og hvert år når snøen begynner å smelte, begynner også mine tanker å kretse rundt den. Mange telefoner går til bonden, hvordan ser det ut med snø i Blåveislia? Hvor lenge tror du vi må vente til vi kan ta en tur? Stikker du en tur og sjekker for oss? Og gleden er stor når vi får klarsignalet, da er vi ikke lenge om å komme oss i bilen og deretter ta bena fatt, enten over jordet eller gjennom skogen, alt etter tiningen/sølen og om jordet er stubbmark

eller pløyd.

Skogsområdet med Blåveislia heller mot øst, og den ender i en liten dam som elg og rådyr nyter som drikkested, og mange fugler nyter også vårens komme her. Aller første gang jeg var der, og det er rundt 20 år siden, trodde jeg ikke mine egne øyne, det var bare blått i blått i utallige nyanser med innslag av hvitt og sjokkrosa. Jeg var ikke bare lett å få med derfra, og da bonden kom tuslende over til oss, ble han glad for å se vår glede. Løsrivelsen ble lettere da

Blåveislias frodighet

Styre og redaksjon

STYRELEDER

Signe Videm
Langårdsv. 6, 1404 Siggerud
Tlf. 99 27 19 47

SEKRETÆR

Anne Runningen
Christian Schous vei 24, 0588 Oslo
Tlf. 22 22 97 38

KASSERER

Bodil Bergan
Åmotveien 26, 0880 Oslo
Tlf. 22 23 32 49

E-POST: styret@blomstervenner.no

KONTONR. 7877 08 28529

Adresseforandring meldes til:
Gøril Fjellet
Tlf. 62 58 20 34
E-POST: gffjellet@online.no

REDAKTØR FOR BLOMSTERVENNEN

Kenneth Ingebretsen
Holtervegen 169, 2034 Holter
Tlf. 916 16 593
E-POST: kenneth@devabotanica.com

REDAKSJONSMEDARBEIDERE:

Ståle Sørensen, Ebba Holmboe og
Tommy Tønsberg

Innhold

Styre og redaksjon	s. 2
Redaktøren	s. 3
Blåveislia – mitt vakreste vårentyr ...	s. 4
Heksekostens døtre.....	s. 8
Kantløk (<i>Allium senescens</i>)	s. 10
Mine “Blomstervenn planter”	s. 12
Utenfor vinduet.....	s. 16
Medlemssider	s. 17
Planteportrettet	s. 20

Rød blåveis
Foto: Ebba Holmboe

Blomstervenners Klubb

han sa at «vaffelpressa» var i gang på gården, og da var ungene våre ikke sene om å mase på at nå måtte vi tilbake til gården og vaflene på kjøkkenet!

Skogen der Blåveislia ligger, er en blandingsskog med løv- og grantrær som bonden helt bevisst ikke steller, her får skogen være «urskog», til glede for både dyr og fugler og vi som har gleden av å få besøke Blåveislia. Vi tobente må være villige til å kravle rundt mellom nokså mange velte trær, men det er bare med på å gjøre turen til en enda større opplevelse. Det råtnende løvet i denne blandingsskogen gir en lett jord, og fra naturen er det ganske kalkrikt her.

Blåveisen (*Hepatica nobilis*) er en «nisjebloomst», den klarer ikke for

stor konkurranse fra andre planter og krever løs, grusholdig og kalkrik jord. Den blomstrer svært tidlig for å få lys nok før løvskogen springer ut, og nyter godt av fuktigheten fra snøsmeltingen. Når løvet på trærne kommer, er blåveisen stort sett ferdig og nyter det dempede lyset og at jordsmonnet blir tørrere mens den får nye, leverformede blader – *hepatica* er latin og betyr lever – og samler næring til neste års blomstring.

Blåveisen finnes i mange sjatteringer i blått, rødt, lilla og hvitt. Jeg tror mange med meg har trodd at det er jordsmonnet som er med på å påvirke fargen i tillegg til maurenes hjelp med bestøvningen. Men en kan jo bli klokere av å lese bøkene i bokhyllen, og der lærte jeg

Ekstremvår

TEKST: KENNETH INGEBRETSEN

FOTO: TOMMY TØNSBERG

Etter en vinter som virket som en evighet, ble det vår og nesten sommer på tre uker. Alle plantene i hagen sprutet opp, foldet ut bladene og blomstret over på veldig kort tid. Hvem kan vel si de pleier å ha martagonliljer i knopp 1. mai? Mange av vårfavorittene blomstret raskt over i varmen. Dette året blir en lang vekstsesong for plantene våre, og det skal bli spennende å se om det har noe å si på løkene og veksten på busker og trær.

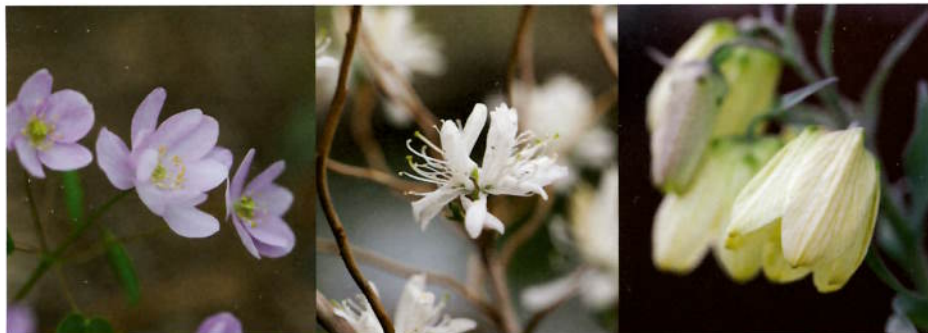
Dette året, som året før og året før der, har det dukket opp flere nye favoritter i hagen. Noen ganger en plante innenfor en bestemt planteslekt og i noen tilfeller hele planteslekter! Har du fått noen nye favoritter dette året som du ønsker å dele med oss? Alle har noen favorittplanter som de gir litt ekstra oppmerksomhet og omtan-

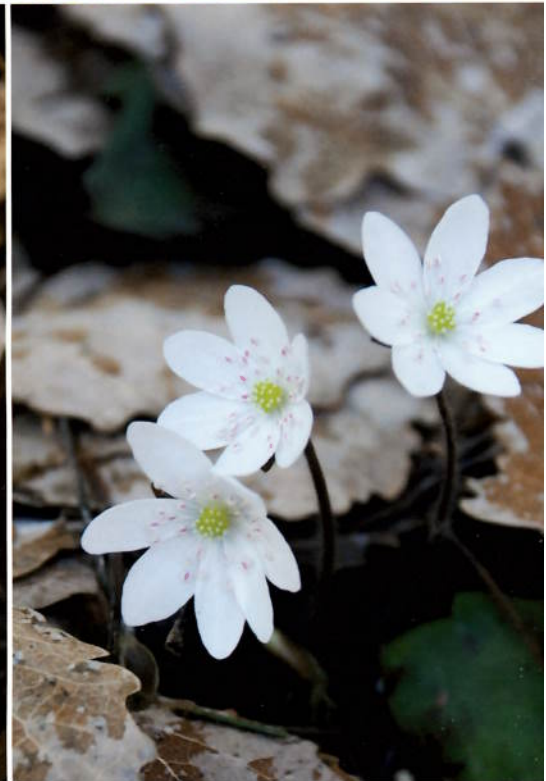

ke. I dette nummeret kan du lese om noen av Tommy Tønsbergs favoritter blant de mange plantene han har blitt kjent med gjennom Blomstervenners Klubb. Kanskje du vil fortelle om dine?

Nyt sommeren og ha en flott hage sommer!

Kenneth

at det er cellesaftens Ph-verdi som bestemmer fargen, men uansett hva som forårsaker de ulike fargene, så er det i seg selv en meget stor glede å være på «fotosafari» i Blåveislia. Jeg skal ikke begi meg inn på den store botaniske utredningen, men bare prøve å formidle vår glede over våreventyret i Blåveislia. Jeg liker også veldig godt synet av blåveisen når knoppene begynner å røre på seg i jordoverflaten. Det er noe kraftfullt over det som er med på å varsle vår og dermed varmere tider. Noe vi også alltid har «studert», er den

store forskjellen i antall kronblader, fasongen på dem, støvbærernes utrolig skiftende antall og farge, ja jeg kan bare si det på en eneste måte: Når jeg nå sitter og går gjennom bildene mine, er det nesten umulig å velge ut hvilke jeg skal ha med her, blåveis er bare en så nydelig vårbebuder at jeg blir helt stille av glede og beundring.

Jeg håper mine ord og bilder vil få mange til å ta en tur ut i nærområdet, hvis dere der har blåveis, og nyte den fantastiske blomsten og dens utrolig mange varianter.

Heksekostens døtre

TEKST OG FOTO: STÅLE SØRENSEN

Jeg er så heldig at jeg kan sykle til og fra jobben hver dag gjennom hele året. Turen går langs Mjøstrandane og byr ofte på fine naturopplevelser, og en gang i mellom på en riktig overraskelse. Langs deler av strekningen står det en del fine, gamle furuer langs veien, og høyt oppe i en av disse har jeg observert en tett og fin heksekost. Så en dag, etter at en forrykende storm hadde feid over landet kvelden i forveien, oppdaget jeg på morgenturen at hele greina med heksekosten hadde brukket og lå nede i grøfta. Jeg stoppet og tok heksekosten i nærmere øyesyn, og inne blant greinene fant jeg jammen noen små kongler. Konglene var mye mindre enn vanlige furukongler – rundt en tredjedel av vanlig størrelse.

Jeg tenkte egentlig de ikke var så mye å samle på, men som den nyskjerrigper'en jeg er, måtte jeg jo sjekke. Noen smågreiner tok jeg også med meg. Dessverre har jeg ikke lært meg å pøde barvekster, så noen poding på egenhånd kunne jeg ikke forsøke. Derfor sendte jeg noen småkvister til et par bekjente i Nederland som er ivrige samlere av heksekostplanter. De har lykket i podingen, så heksekosten lever på sitt vis videre i Nederland.

Kongler av furu og gran åpner seg vanligvis greit når de lagres tørt og luftig, så konglene la jeg i en skål i vinduskarmen (hva skulle egentlig vi hobbyfolk gjort uten vinduskarmer). Etter tre uker var de imidlertid like sammenklemt som tidligere, så da grep jeg til rå makt og en god tang, og klippet opp konglene på langs, slik at jeg kunne plukke dem fra hverandre og sjekke for frø. Og visst var det frø inni. Riktignok ikke så mange som det gjerne er i en vanlig kongle og en god del mindre var de også, men de så ellers nokså normale ut. Til sammen fikk jeg

ut rundt tyve frø fra de fem konglene. Frøene ble sådd i potter og satt ut. Da våren kom, spirte det til sammen tretten små furuplanter. Helt i starten så alle like ut, men jeg satte dem ut i oppvekstbenken, og etter en sesong kunne jeg se at de var litt ulike. Etter to vekstsesonger er de nå tydelig forskjellige i vekstformen. Syv stykker hadde lange hovedskudd og normale greinkranser med fire eller fem greiner i kransen. Disse har jeg valgt å ikke ta vare på. De siste seks derimot, viser tydelig at de slekter på mora. De varierer litt, men alle har tydelig tettere forgreining og kortere skudd enn de med normal vekstform. Et par av dem ser skikkelig tette og fine ut, men jeg er forberedt på at de kanskje blir løsere i formen når de blir litt eldre. Spennende å følge utviklingen blir det uansett. Og hvem vet,

kanskje får jeg mulighet til å hilse på den gjenoppståtte morplanta i Nederland en dag også!

Kantløk (*Allium senescens*)

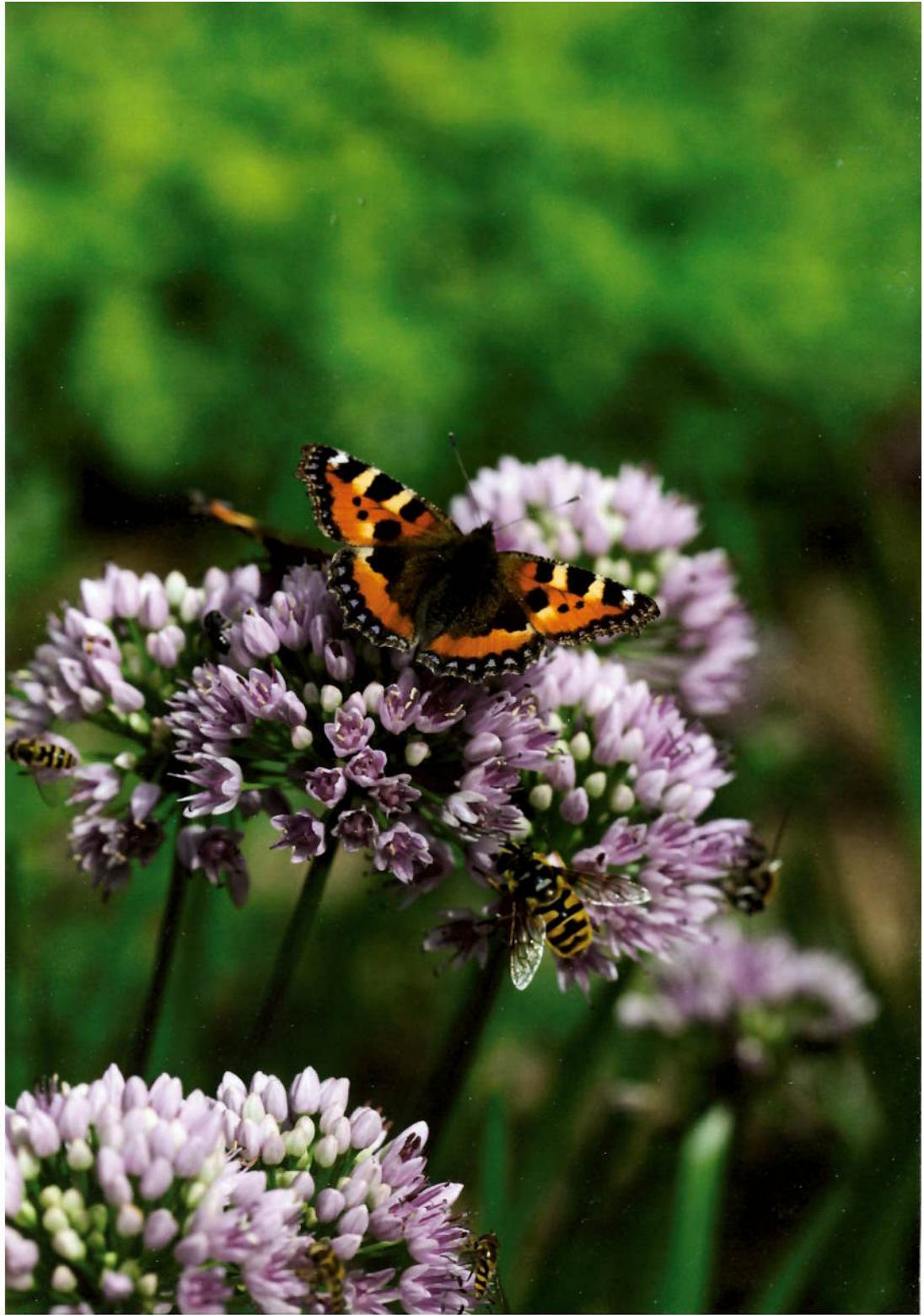
TEKST OG FOTO: KENNETH INGEBRETSEN

For mange er dette en flott prydløk som trives på godt drenert jord gjerne i full sol. Mange husker denne nettopp som en kantplante eller som en prydbløt til fjellhagen. Men når vi går utenfor Norges grenser, finner vi navn på denne planten som German garlic (Tysk hvitløk). Det er fordi denne arten lenge har blitt brukt som matløk. Hele planten lukter av løk hvis blad eller løk, skades og de små løkene brukes som erstatning for matløk, og bladene kan brukes som gressløk. I vill tilstand vokser *Allium senescens* på tørre, steinete steder i Nord-Europa og Sibir. Vi har hatt forekomster av denne flere steder har til lands både i Østfold og i Oslo-traktene, men den regnes nå som nesten borte. Den skal kun finnes på noen få lokaliteter og regnes som sterkt truet (I fig. Artsportalen). *Allium senescens* ssp. *montanum* var. *glaucum* er en underart med blådoggete blader som blir ca. 20 cm høy. Den vokser lengre østover i Sør-Europa. Denne planten er vakker selv uten blomster og er flott i en fjellhage.

Planten formeres ved frø, og som med de fleste *Allium* er disse lette å

så, men det vil ta noen år fra såing til blomsting. Denne løken danner tuer, og når de har blitt store, kan de med letthet deles opp i mindre klumper.

Allium senescens kommer tidlig opp om våren og har grønne blader som er svakt vridde. Blomstene er rosa og kommer i hoder, ca. 5 cm i diameter i juli. Planten blir ca. 30 cm høy alt etter hvilke forhold den dyrkes i. Løkene ligger litt utover og kan ligne på rizomer, men de er altså ekte løk. Blomstene sitter godt over bladverket og er elsket av sommerfugler og andre insekter. Sommerfuglene slåss om plassen på denne planten, for det er ikke plass til alle sammen på blomstene. Dette er helt klart en verdifull plante for å lokke insektlivet inn i hagen.

Mine "Blomstervennplanter"

TEKST OG FOTO: TOMMY TØNSBERG

I min hagekarriere har jeg prøvd en lang rekke forskjellige planter, noen sådd, noen kjøpt (ganske mange egentlig...), og noe har jeg fått.

Enkelte planter var opprinnelig ukjente for meg, og det var møtet med Blomstervenners klubb som åpnet øynene mine for mange av de fantastiske plantene vi kan dyrke i hagen. De aller fleste av disse plantene har jeg fortsatt i hagen – mange år etter at de kom inn, og de er både hardføre, lettdyrkede og gode hageplanter.

Sanguinaria canadensis

Sanguinaria

Jeg starter med en av de tidligste, kanadablodrot (*Sanguinaria canadensis*). Allerede tidlig i mai, eller som i år, i slutten av april, presser skuddene seg opp av bakken, og knoppene slår ut de kritthvite kronbladene. De åpner seg nesten som stjerner og avslører et gyllengult fyrverkeri av støvbærere midt i blomsten. Etter blomstring utvikles det dekorative bladverket med sine dekorative "utskjæringer" i bladene. Den er faktisk verdt å dyrke kun

Sanguinaria canadensis 'Multiplex'

for bladverket også.

Kanadablodrot kryper med underjordiske rotstokker, og brekker du over en rot "blør" den blodrød plantesaft. Planten blir ca. 20 cm høy.

Den fyllte varianten 'Multiplex' står lenge i blomst og har runde, hvite blomster på størrelse med golfballer.

Jeffersonia dubia

Dette er en fortryllende liten vårplante fra østlige deler av Asia. Tidlig om våren kommer de blodrøde skuddene opp av bakken, og i løpet av kort tid står planten i blomst med sine lyslilla eller porselensblå blomster. Det finnes også hvitblomstrede former av *Jeffersonia dubia* (Jeg mener ikke *Jeffersonia diphylla* som er en Nord-Amerikansk slektning med hvite blomster, men den hvitblomstrede formen av *Jeffersonia dubia*)

På mange måter kan den minne om en veis (*Anemone*) men *Jeffersonia* er nærmere beslektet med *Berberis* enn den er med veisene. Akkurat som berberis er denne lille juvelen relativt nøysom med hensyn til vokseplass og jord. Den trives like godt i sol som på mer

skyggefulle steder, men i sol og varme varer blomstene kortere. Etter blomstring folder det vakre bladverket seg ut og står helt frem til høsten da det blir vakkert høstgult. *Jeffersonia* selvsår seg gjerne i hagen, og frøplanter dukker gjerne opp rundt morplanten.

Glaucidium

Fra Japan kommer den vakre skogbunnplanten *Glaucidium palmatum*. Dette er også en tidlig vårplante,

og i mai begynner skuddene å strekke på seg. De presser seg opp av bakken med en trifidelignende kraft, før planten folder ut de vakre lønne-aktige bladene og slår ut med lyslilla eller hvite blomster. Den blir ca. 60 cm høy og er en plante som lyser opp i et skyggefullt parti i hagen. Gi den en plass på humusrik jord i sol eller skygge.

Glaucidium er ikke glad i å deles, men heldigvis er den relativt enkel å få til fra frø. Frøene er store, og frøplantene likeså, og de er enkle å prikle ut. I tillegg har den for vane å selvså seg.

Glaucidium palmatum

Ranzania

Ranzania japonica kommer også fra Japan og er den eneste arten i slekten. I hagen blir den en 40 cm høy plante med todelte blad og lilla, nikkende blomster tidlig i mai. Den har en litt løs og hengslete vekst akkurat når den slår ut i blomst, men er vel verdt å dyrke på grunn av de lilla blomstene og de vakre bladene. Etter blomstring utvikles hvite frukter, nesten som bær. Gi *Ranzania* en plass i sol eller skygge og humusrik jord. Der den trives, hender det at den selvsår seg. Når planten er blitt stor, kan du dele den forsiktig.

Glaucidium palmatum var. *leucanthum*

Ranzenia japonica

Utenfor vinduet

TEKST: ELIN CONRADI

Når en tur ut i hagen er besværlig, blir det jeg ser gjennom vinduet, en viss erstatning. Jeg går fra vindu til vindu og gleder meg!

Utenfor kjøkkenvinduet blomstrer "Dingel dangel-busken" *Euo-nymus planipes* overdådig i mai, med sine små uanselige grønnlige blomster. I juli begynner den å sette frukt. Vi ser frem mot høsten da uttrykket "dingel dangel" skal oppfylles i fult monn med masser av røde og oransje frukter som dingler på sine lange stilker.

Vinduet i spisestuen var i juni dekorert med vakre rosa hurdalsroser og i hjørnevinduet tittet *Lonicera tragophylla* inn i juli med sine lange og elegante sitrongule blomster.

Ute på den innglasserte verandaen ved siden av har en *Clematis alpina* klart å liste seg gjennom en sprekk i panelet og beundres med

glede, både for blomstenes sin del i juni og for frøene senere på sommeren. Utenfor hjørnevinduet på verandaen titter *Akebia quinata* opp og gir oss glede og undring over de merkelige blomstene.

Lengre borte på rekkverket blomstrer *Actinidia kolomikta* i slutten av juni med sine duftende hvite blomster og sitt rosa bladverk. Kattene er stadig forelsket i den. Nede i hagen skyter "The King of the garden" – *Rosa moyesii* sine lange tungtblomstrende grener inn i kattebusken. Fargene matcher hverandre perfekt.

Etter å ha vandret fra vindu til vindu, ender jeg bortest i kroken der kinagullrosen *Rosa hugonis* står. I år har den lyst opp med en flom av gull og svarer helt til sitt norske navn. Alle plantene klamrer seg til veggene og vil liksom inn til oss.

Fotokokurranse "Mitt vakreste hagebilde"

Bidrag må være elektroniske og sendes til keing@online.no før

1. september 2011.

Maks fem bilder per deltager.

Vinnerbildene blir publisert i

Blomstervennen nr 4-2011.

Vinneren får bøkene "Hageselskapets Sommerblomster" og "Hageselskapets Staudebok" av Tommy Tønsberg.

Styreleder har ordet

Over en lengre periode er det blitt lite frøsåing for min del. Når det er dårlig både med tid og tålmodighet, har det virket lettvis å kjøpe ferdige planter. Nå har jeg imidlertid fått dilla på frø igjen. I fjor høstet jeg eget frø og meldte meg på Blomstervennenes frøbytte. Tilfredsstillelsen var stor da sendingen kom med posten og aktivitet med sortering og navning av de spennende små pakkene kunne ta til. Tusen takk til dere frøgivere som holder liv i ordningen! – Og vi kan gjerne bli flere i årene som kommer. Forventningen til våren og hva den skal bringe av spirende frøplanter, gir en deilig følelse jeg ikke vil gå glipp av i framtiden.

Hvorfor denne nye entusiasmen for frø fra min side? Flere av mine importerte busker og trær har ikke taklet to tøffe vintre på rad. Noe av det som skulle bli hagens rygg-rad er gått tapt. Observasjoner tyder på at de eksemplarene som er selvsådd eller ble sådd av meg selv eller andre under tilsvarende

klimatiske forhold, har klart seg langt bedre enn importplantene. I Danmark, Tyskland og Nederland, der importplanter gjerne er oppdrettet, er det ikke så nøye med provinisener som tåler kulde, vind eller tung snø. I naturen kan artene vokse over mange breddegrader og er utvalgt etter prinsippet “survival of the fittest” – den sterkeste overlever under de rådende forhold. Vi hagedyrkere er best tjent med planteindivider som er genetisk tilpasset vår egen type klima. På det kanadiske nettstedet <http://www.gardensnorth.com/site/> selges et stort utvalg frø av hardføre planter, der morplantens voksested eller temperaturtoleranse er oppgitt. Mitt neste tiltak blir å bestille hardført frø av busker og trær og ale opp selv. Kanskje drømmehagen oppnås raskere på den måten?

SIGNE VIDEM

Møter

Lørdag 2. og søndag 3. juli

kl. 12.00–17.00

Salgsstand på Rosedagene i Freiaparken

Vi ønsker å markere oss med informasjon om Blomstervenners Klubb og salg av planter sammen med en del andre spesialforeninger. Det sies å herske den rene markedsstemningen, med mye å se på, foredrag og auksjon. Vi etterlyser salgsplanter og frivillige blant våre medlemmer til å betjene standen. Vennligst ta kontakt med noen i styret hvis du kan bidra.

Vårtreff

Blomstervenners Klubb vil dessverre ikke være representert på årets vårtreff i Botanisk hage i Oslo. Vi håper å komme sterkt tilbake med salgsstand i 2012.

Lørdag 27. august 2011 kl. 12.00 Plantebyttemøte

Merk tidspunktet i slutten av august! Vi prøver med en ny vri denne gangen og legger byttemøtet til sensommeren, noe enkelte har etterlyst. Sted: Botanisk hage i Oslo, på tunet utenfor driftsbygningen. Vær vennlig å merke bytteplanter med artsnavn og evt. sortsnavn, samt givers fulle navn. Pott opp i god tid, så er det størst sjanse for at de etablerer seg godt på nytt voksested. I Botanisk hage må vi være påpasselige med ikke å innføre iberiaskogsneglen, så vennligst påse at plantene ikke settes rett på bakken. Ta med egnede plastposer. Hvis porten mot Munchmuseet er stengt, er det sannsynligvis adgang via Sars gate.

Høstens medlemsmøter

26.09.2011

Paeonia, om arter, sorter og dyrking. Salg av pioner.

EIVIND HANSEN

Vår foredragsholder er kjent som Pionmannen fra Horten og er Norges fremste ekspert på denne slekten og alle sortene, tør vi påstå. Eivind tar med seg en velfylt tilhenger med utvalgte peoner og salget starter ca. kl. 18.30.

24.10.2011

Primula.

IVAR FLATBERG

Vi får besøk av en ekte primulaentusiast, tilknyttet NTNU Vitenskapsmuseet og den Botaniske hagen ved Ringve Museum i Trondheim. Der har Ivar bygget opp en rikholdig primulasamling, og han er også forfatter av et unikt hefte om denne mangfoldige slekten.

21.11.2011

Grethe Lis hage på Fjellhamar i Lørenskog. Årsmøte.

GRETHE LI OG SIGNE VIDEM

12.12.2011

Tur til fjellene rundt Antalya i Tyrkia. Julemøte.

JORUN THARALDSEN

Møtene holdes i Vestre Aker menighetshus, Ullevållsveien 117 B, hvis ikke annet er nevnt. Møtene starter normalt kl. 19.30 og biblioteket er åpent fra 18.30.

Planteportrettet

Dicentra cucullaria 'Pink Punk'

Den rene arten av sjømanshjer-te, *Dicentra cucullaria*, har elfenbenshvite blomster med en lysgul "nese" nederst på de hjerteformede blomstene. Sorten 'Pink Punk' ble funnet av Henrik Zetterlund fra Botanisk hage i Gøteborg, og har lysrosa blomster.

Den blir ca. 25 cm høy og kommer i blomst tidlig i mai. Gi den en plass i sol eller halvskygge på svakt fuktig jord. Der den trives, vil den formere seg raskt med de riskornaktige knollene.

TEKST OG FOTO: TOMMY TØNSBERG